Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

School of Law and Social Sciences Articles

1978

þÿ— µ Æ ± Á ¼ ¿ ³ ® Ä · Â ± Á Ç ® Â Ä · Â
þÿ º ± ¹ Ä ¿ Ã Å ¼ ² ¯ ² ± Ã Ä ¿ ± Ã º ® Ã µ É Â
þÿ ´ ¹ º . ³ ¿ Á ¯ ± Â ± À ¿ À ± ½ µ À ¹ Ã Ä · ¼ ¹ ±

Manitakis, Antonis

þÿ ‘ Á ¼ µ ½ Ì À ¿ Å » ¿ Â

http://hdl.handle.net/11728/6711

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ Ι. ΜΑΝΕΣΗ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΚΑΙ

ΑΝΤΩΝΗ Ν. ΜΑΝΙΤΑΚΗ
Δ.Ν., ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥΣ ΒΟΗΘΟΥΣ

(ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ)

Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περιοδικὸ
Ἁρμενόπουλος
Ἔτος 32ο τεῦχος 8-9

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1978

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥΣ ΒΟΗΘΟΥΣ

(ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ)

Ἀριστόβουλου Ι. Μάνεση καὶ *Ἀντώνη Ν. Μανιτάκη,*
Καθηγητῆ Πανεπιστημίου Δ.Ν., Ἐπιμελητῆ Πανεπιστημίου

Ἐρωτᾶται

Ἐὰν ἡ διάταξη τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ ν. 723/1977 περὶ ἀντικαταστάσεως διατάξεών τινων τοῦ ν.δ. 3026/1954 περὶ τοῦ Κώδικος τῶν Δικηγόρων (ΦΕΚ Α' 300) εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητας ἐνώπιον τοῦ νόμου, ὅπως κατοχυρώνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 4 § 1 τοῦ Συντάγματος.

Ἀπάντηση

1. Μὲ τὸ ἄρθρο 21 τοῦ ν. 723/1977 προστέθηκε στὸ τέλος τῆς § 3 τοῦ ν.δ. 3026/1954 ἐδάφιο, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ἔμμισθοι βοηθοὶ καὶ ἐπιμελητὲς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης δὲν μποροῦν νὰ παρίστανται οὔτε νὰ ἐνεργοῦν διαδικαστικὲς πράξεις «ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῆς περιφερείας τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ροδόπης, πλὴν μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου Θράκης» καὶ ἐφόσον ἔχουν τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Πρακτικὴ συνέπεια τῆς διατάξεως αὐτῆς εἶναι, ὅτι δικηγόροι μέλη τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ροδόπης, ἐφ' ὅσον κατέχουν καὶ γιὰ ὅσο χρόνο κατέχουν θέση βοηθοῦ ἢ ἐπιμελητῆ στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, τελοῦν κατ' οὐσίαν σὲ ἀναστολὴ ἀσκήσεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, δεδομένου ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι νέοι δικηγόροι καὶ δὲν ἔχουν τὴν κατὰ νόμο δυνατότητα παραστάσεως ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ προαναφερόμενη διάταξη, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ὁμολογεῖ, θεωρεῖ τὸ λειτούργημα τοῦ βοηθοῦ καὶ ἐπιμελητῆ στὸ Πανεπιστήμιο - μὲ ἄλλες λέξεις τὴν παροχὴ ὑπηρεσιῶν γιὰ τακτὸ χρονικὸ διάστημα, ὅσο διαρκεῖ ὁ διορισμὸς ἐπὶ θητεία - ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἄσκηση δικηγορίας. Περιορίζει ὅμως τὸ ἀσυμβίβαστο αὐτὸ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στοὺς βοηθοὺς ἢ ἐπιμελητὲς ποὺ ὑπηρετοῦν στὴ Νομικὴ Σχολὴ Κομοτηνῆς.

Τὸ ἐρώτημα ἑπομένως ποὺ τίθεται εἶναι, ἐὰν ἡ εἰδικὴ αὐτὴ δυσμενὴς μεταχείρισή τους, σὲ σχέση μὲ τοὺς βοηθοὺς καὶ ἐπιμελητὲς ἄλλων ὁμοειδῶν Σχολῶν ἄλλων Πανεπιστημίων, ἐναρμονίζεται μὲ τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας, ὅπως αὐτὴ καθιερώνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 4 § 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (ἄρθρο 3 τοῦ Σ. 1864/1911/1952) καὶ ὅπως ἐφαρμόζεται πάγια ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια. (Γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνταγματικῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητας βλ. Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', 1954, σ. 177 ἐπ., Χρ. Σγουρίτσα, Συνταγματικὸν Δίκαιον, τ. Β', τεῦχος β', 1966, σ. 181 ἐπ., Κ. Γεωργοπούλου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τεῦχος Γ', 1970, σ. 195 ἐπ. Βλ. ἐπίσης Ἀρ. Μάνεση, Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, ΕΕΝ 25.444 ἐπ., Μιχ. Στασινοπούλου, Ὁ ἔλεγχος τῆς ἰσότητος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, σέ: Νομικαὶ Μελέται, 1972, σ. 145-156, Α. Τάχου, Διοικητικὸν Οἰκονομικὸν Δίκαιον, 1976, σ. 134 ἐπ.).

2. Ἡ νομολογία, ἀπὸ τὸν μεσοπόλεμο ἤδη, μὲ πρωτοπόρο τὸν Ἄρειο Πάγο (βλ. ΑΠ 31/1936, Θ ΜΖ' σ. 500, ΑΠ 122/1937, ΕΕΝ Δ' (1937) σ. 532, ΑΠ 111/1941, Θ ΝΒ', σ. 374) τὸν ὁποῖο ἀκολούθησε ἀργότερα τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας (ΣτΕ 2175/1947, Θ ΝΘ' σ. 97 καὶ ΣτΕ 125/1948, Θ ΝΘ' σ. 265, ΣτΕ 321/1948, Θ ΝΘ' σ. 299), δέχεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας, ὅπως κατοχυρώνεται στὸ Σύνταγμα, ἀποτελεῖ κανόνα δικαίου αὐξημένης τυπικῆς ἰσχύος (ΑΠ 358/69, ΕΕΝ 36.710, ΝοΒ 17. 1198, ΑΠ 126/65, ΕΕΝ 32.743, ΝοΒ 13.951), ὁ ὁποῖος δεσμεύει ὅλα τὰ συντεταγμένα ὄργανα τοῦ κράτους, τόσο αὐτὰ ποὺ καλοῦνται νὰ ἐφαρμόσουν τὸν νόμο

- διοίκηση καὶ δικαστήρια - ὅσο κι ἐκεῖνα ποὺ εἶναι ταγμένα ἀπὸ τὸ Σύνταγμα νὰ θεσπίζουν νόμους ἢ ἰσότιμες νομοθετικὲς πράξεις (βλ. ΑΠ 111/1967, ΕΕΝ 34.504, ΝοΒ 15.798, ΑΠ 683/1969, ΕΕΝ 37.253, ΝοΒ 18.555, ΑΠ 274/1971, ΕΕΝ 38.487, ΝοΒ 19.863 καὶ ΣτΕ 275/1967, ΝοΒ 15.699, ΣτΕ 3217/1977, ΤοΣ 3, 1977, σ. 459). Ἔτσι ξεπεράστηκε ἡ ἄποψη ποὺ ἐπικρατοῦσε παλαιότερα, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ συνταγματικὴ διάταξη γιὰ τὴν ἰσότητα δέσμευε μόνο τὴν ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ὄχι ὅμως καὶ τὴ νομοθετική, γιὰ τὴν ὁποία ἀποτελοῦσε ἁπλὴ κατευθυντήρια διάταξη ἢ πολιτικὴ ὑπόδειξη, καὶ συνεπῶς ἡ ἐφαρμογή της δὲν μποροῦσε νὰ ἀποτελέσει ἀντικείμενο δικαστικοῦ ἐλέγχου (βλ. σχετικὰ Φ. Βεγλερῆ, Τὸ πρόβλημα τῆς παραβάσεως τῆς ἰσότητας ἐκ παραλείψεως τοῦ νομοθέτου, σὲ Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς νομολογίας περὶ τὸ δημόσιον δίκαιον, 1955, σ. 108 ἐπ. καὶ Δ. Ἀποστολίδου, Ἡ ἔννοια τῆς συνταγματικῆς ἰσότητος εἰς τὸ ἐργατικὸν δίκαιον, ΕΕΔ 3, 1944, σ. 227 ἐπ.).

Σήμερα γίνεται γενικὰ δεκτὸ ὅτι τὸ Σύνταγμα καθιερώνει ὄχι ἁπλῶς τὴν ἰσότητα τῶν πολιτῶν ἀπέναντι στὸ νόμο, τὴν ἴση δηλαδὴ γιὰ ὅλους ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰσότητα τοῦ νόμου ἀπέναντι στοὺς πολίτες, δηλαδὴ τὴν ἴση νομοθετικὴ ρύθμιση (βλ. Ἀλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου, ὅ.π., σ. 187 καὶ Ἀρ. Μάνεση, ὅ.π., σ. 445-446). Ὁ νομοθέτης ὀφείλει δηλαδή, κατὰ τὸ Σύνταγμα, νὰ ρυθμίζει μὲ ἴσο τρόπο, ὑπάγοντας σὲ γενικοὺς καὶ ἀπρόσωπους κανόνες, τὶς ὅμοιες καταστάσεις, σχέσεις ἢ κατηγορίες προσώπων (βλ. ΑΠ 310/1973, ΝοΒ 21.1153, ΑΠ 484/1975, ΝοΒ 23.932, ΑΠ 657/1975, ΝοΒ 23.1085, ἐπίσης ΕφΑθ 1292/1975 ΝοΒ 25.1200) καὶ νὰ ἐξασφαλίζει ἴση μεταχείριση σ' ὅλους ὅσοι βρίσκονται στὴν ἴδια κατάσταση (ΣτΕ 2102/1967, ΝοΒ 16. 325). Τί σημαίνει ὅμως «ἴση ρύθμιση»;

3. Νομολογία καὶ ἐπιστήμη, τόσο στὴν Ἑλλάδα ὅσο καὶ ἀλλοῦ, ὑπογράμμιζαν ἀνέκαθεν ὅτι ἴση ρύθμιση σημαίνει ὅμοια μεταχείριση τῶν ὁμοίων καὶ ἀνόμοια (ἀναλογικὴ) μεταχείριση τῶν ἀνομοίων (βλ. Σβώλου - Βλάχου, ὅ.π. σ. 194 ἐπ., Μάνεση, ὅ.π. σ. 446, ἐπίσης Γ. Βλάχου, Κοινωνιολογία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, 1976, σ. 86 ἐπ. Ἀπὸ τὴν πλούσια ξένη βιβλιογραφία βλ. ἀντὶ ἄλλων τὶς μελέτες πάνω σὲ διάφορα ἐθνικὰ δίκαια ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ συλλογικὸ ἔργο τοῦ Centre de Philosophie du Droit τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν μὲ τὸν τίτλο «L'Egalité», τ. I, 1971, καὶ IV, 1975, καθὼς καὶ Travaux de l'Association Henri Capitant, μὲ θέμα τὴν ἰσότητα καὶ τὶς διακρίσεις, τ. XIV, Paris, 1965). Ἡ συνταγματικὰ κατοχυρωμένη ἰσότητα τοῦ νόμου νοεῖται ἑπομένως ὡς ἰσότητα ἀναλογική. Ἄρα αὐτὴ παραβιάζεται τόσο στὴν περίπτωση ποὺ οὐσιωδῶς ὅμοιες σχέσεις ἢ καταστάσεις γίνονται ἀντικείμενο διαφορετικῆς ἢ ἄνισης ρύθμισης, ὅσο καὶ στὴν περίπτωση ποὺ οὐσιαστικὰ διάφορες, ἀνόμοιες ἢ ἄνισες καταστάσεις ὑπάγονται στὴν ἴδια ρύθμιση (βλ. καὶ ΣτΕ 3160/76, ΕΔΔ, 1977, σ. 68). Ἡ νομικὴ ἰσότητα ἀποκλείει λοιπόν, κατ' ἀρχήν, τὴν ἰσοπεδωτικὴ (ἢ μαθηματική, ὅπως ἀλλιῶς λέγεται) ἰσότητα καὶ ἐπιβάλλει τὴ διαφοροποιητικὴ ἢ ἀναλογικὴ νομοθετικὴ μεταχείριση οὐσιωδῶς ἀνομοίων καταστάσεων ἢ σχέσεων. Ἡ ὑποχρέωση διαφοροποιημένης νομοθετικῆς ρυθμίσεως ὑλοποιεῖται μὲ τὴ ρύθμιση κατὰ κατηγορίες προσώπων, πραγμάτων ἢ ὑποθέσεων βάσει τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ποὺ συντρέχουν σὲ κάθε περίπτωση καὶ τελεῖ σὲ συνάφεια μὲ τὴ φύση τῆς ρυθμιζόμενης σχέσης (βλ. ΑΠ 111/1967, ΕΕΝ 34.504, ΝοΒ 15.798, ΑΠ 719/1970, ΕΕΝ 38.173, ΝοΒ 19.304, ΑΠ 275/1971, ΕΕΝ 38.489, ΝοΒ 19.865, ΑΠ 894/1975, ΤοΣ 2, 1976, σ. 362, ΑΠ 1306/1976, ΝοΒ 25.918 καὶ ΣτΕ 1964/1967, ΝοΒ 16. 1223, 2786/1967, ΝοΒ 16.311, 564, 565/1972, ΝοΒ 20.830, ΣτΕ 212, 213/1972 ΝοΒ 20.825). Ἡ δὲ σχετικὴ ρύθμιση ἐνεργεῖται μόνο σὲ ἀναφορὰ πρὸς τὶς σχέσεις ποὺ δημιουργοῦνται στὸ ἐσωτερικὸ μιᾶς ὁμοιογενοῦς κοινωνικῆς ὁμάδας ἢ ἑνὸς συγκεκριμένου κοινωνικοῦ συνόλου (πρβλ. ΣτΕ 2253/76, ΤοΣ 2, 1976, σ. 682). Ἡ νομολογία στερεότυπα ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἡ ἰσότητα ἀπέναντι στὸ νόμο ἀποτελεῖ κανόνα, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποκλείει «τὴν διὰ κανόνων δικαίου ρύθμισιν τῶν καθ' ἕκαστον ἀντικειμένων καθ' ὡρισμένας κατηγορίας ὑποθέσεων καὶ προσώπων, ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις τελούντων, ἀναλόγως τῶν δι' ἑκάστην κατηγορίαν παρουσιαζομένων ἑκάστοτε κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν ἢ τοπικῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ τοιαύτη διαφοροποίησις ἐν τῇ νομοθετικῇ μεταχειρίσει γίνεται κατὰ τρόπον μὴ αὐθαίρετον καὶ [μὴ] δημιουργοῦντα ἀδικαιολογήτους διακρίσεις» (ΑΠ 1306/1976, ΝοΒ 25.918).

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ὑπομνησθεῖ σχηματικὰ ἡ νομολογιακὴ ἐξέλιξη σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἑρμηνεία καὶ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητας.

Ἀρχικά, ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας ἐνώπιον τοῦ νόμου νοεῖται, ὅπως σημειώθηκε ἤδη, ἀποκλειστικὰ σὰν ἴση ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Ἀργότερα, ἡ ἴδια ἀρχὴ θεωρεῖται ὅτι περιλαμβάνει καὶ τὴν ἰσότητα τοῦ νόμου ἀπέναντι στοὺς πολίτες ἢ τὴν ἰσότητα μέσα στὸ νόμο, ὅπως συχνὰ λέγεται. Ἡ τελευταία αὐτὴ ἑρμηνευτικὴ κατεύθυνση μορφοποιεῖται τελικὰ μὲ τοὺς ἀκόλουθους νομολογιακοὺς κανόνες: Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας: α) ἐπιβάλλει τὴν εἰδικὴ ρύθμιση εἰδικῶν καταστάσεων, ἑπομένως ὑπο-

νοεῖ καὶ συνεπάγεται τὶς νομοθετικὲς διαφοροποιήσεις, β) ἀποκλείει τὶς νομοθετικὲς ἐξαιρέσεις ἢ διακρίσεις, τὶς ὁποῖες ἀνέχεται μόνο κατὰ τὸ μέτρο ποὺ δικαιολογοῦνται ἀπὸ λόγους γενικοτέρου συμφέροντος.

4. Πιὸ συγκεκριμένα: Οἱ δύο αὐτὲς ἑρμηνευτικὲς συντεταγμένες ἀναλύονται ὡς ἑξῆς:

α) Ἡ διαφοροποιητικὴ ἢ ἀναλογικὴ ἰσότητα. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν κριτηρίων γιὰ τὶς διαφοροποιήσεις καὶ ἡ ὑπαγωγὴ μιᾶς συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων ἢ πραγμάτων ὑπὸ ἑνιαία ρύθμιση ἀνήκει στὶς ἁρμοδιότητες τοῦ νομοθέτη, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ μὲ διακριτικὴ εὐχέρεια. Ἡ ἐκτίμηση ὅμως τοῦ νομοθέτη, ὅσο εὐρεῖα κι ἂν εἶναι κατὰ τὴ ρύθμιση ὁμοίων ἢ ἀνομοίων καταστάσεων, ὑπόκειται τελικὰ στὸ μέτρο τῆς ἀναλογικῆς ρυθμίσεως καί, γιὰ νὰ μὴ καταλήγει σὲ ἐντελῶς αὐθαίρετες ἢ ἀδικαιολόγητες μεταχειρίσεις ποὺ προφανῶς ὑπερβαίνουν τὰ ἀκραῖα ὅρια τῆς διακριτικῆς εὐχέρειας τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ ὁρισμένους κανόνες. Ἔτσι ὁ δικαστής, κάθε φορὰ ποὺ καλεῖται νὰ κρίνει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἰσότητας τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν πολιτῶν, ἀξιώνει ἡ διαφορετικὴ ρύθμιση νὰ βασίζεται σὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια, νὰ γίνεται δηλαδὴ κατὰ τρόπο ἀπρόσωπο καὶ γενικό, νὰ μὴ εἰσάγει ἀδικαιολόγητες διακρίσεις καὶ νὰ μὴ δημιουργεῖ προνομιακὲς καταστάσεις ποὺ ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τὸ «περὶ δικαίου αἴσθημα» τῶν πολιτῶν (βλ. ΑΠ 778/1971, ΝοΒ 20.485, ΑΠ 197/1972, ΝοΒ 20.893, ΑΠ 129/1967 ΕΕΝ 34.517, ΝοΒ 15.812 καὶ ΣτΕ 1772/1964, ΝοΒ 13.857, ΣτΕ 275/1967, ΝοΒ 15.699, ΣτΕ 1624/1968, ΝοΒ 16.1215, ΣτΕ 2721/1964, ΝοΒ 13.771, 910/1967, ΝοΒ 15.708, ΣτΕ 2102/1967 ΝοΒ 16.325, ΣτΕ 321, 326/1972, ΝοΒ 20.805, ΣτΕ 2116/1975, ΤοΣ 2, 1976, σ. 342, ΣτΕ 1852/1977, ΤοΣ 3, 1977, σ. 454). Ἀπαιτεῖ ἀκόμη νὰ ὑπάρχει λογικὴ σχέση καὶ ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στὴ διαφοροποίηση καὶ στὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπό, ἀνάμεσα στὴν ἐνεργουμένη νομοθετικὴ ρύθμιση καὶ στὴ φύση τοῦ ρυθμιζομένου θέματος. Τὰ κριτήρια δηλαδὴ τῆς διαφοροποιήσεως θὰ πρέπει νὰ βρίσκονται σὲ ἁρμονία καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν πραγματικὰ τὸ σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκεται μὲ τὴ διαφοροποίηση. Ἔτσι κρίθηκε π.χ. ὅτι τὰ κριτήρια ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ ν. 160/75 γιὰ τὴν ἐξαίρεση μιᾶς κατηγορίας πολιτῶν (ἐπιστημόνων ποὺ κατεῖχαν σημαίνουσα θέση) ἀπὸ τὴν ὑπογρέωση πρὸς στράτευση, ἐπειδὴ ἦταν τυχαῖα καὶ «δυσχερῶς δυνάμενα νὰ ἐξακριβωθοῦν ὑπὸ τῆς διοικήσεως», δὲν συνδέονταν μὲ τὸ σκοπὸ τοῦ νόμου, δηλ. τὴν καλύτερη δυνατὴ ἀξιοποίηση τοῦ ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας. Ἡ ἀοριστία τῶν κριτηρίων καὶ ἡ ὑποκειμενικότητα τῆς κρίσης τοῦ νομοθέτη ἀλλοίωναν τὴν πραγματικὴ ἐπιδίωξη τέτοιου σκοποῦ. Ἀντίθετα, παρόμοιο εὐεργετικὸ μέτρο θεωρήθηκε ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ δικαιολογηθεῖ, ἂν ἡ ἐφαρμογή του περιοριζόταν π.χ. στοὺς καθηγητὲς ἢ τοὺς ὑφηγητὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ (ΣτΕ 1616/1977 ΝοΒ 25.1049, ΤοΣ 3, 1977, σ. 452, ΣτΕ 2579/1977, ΤοΣ, 3, 1977 σ. 641. Πρβλ. ἐπίσης ΣτΕ 3217/1977, ΤοΣ 3, 1977 σ. 459).

Ἡ διαφοροποίηση καὶ ἡ ρύθμιση κατὰ κατηγορίες μὲ βάση ἀντικειμενικὰ κριτήρια ἀποτελεῖ ἀπόκλιση ἀπὸ μία ἐντελῶς τυπικὴ θεώρηση τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητας. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἡ πιὸ σημαντική, γιατὶ θεωρήθηκε καὶ θεωρεῖται σὰν αὐτονόητη προσαρμογὴ τῆς πολυσήμαντης αὐτῆς ἔννοιας στὶς σύγχρονες κοινωνικὲς διαφοροποιήσεις.

β) Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὶς ἐξαιρέσεις ἢ τὶς διακρίσεις ποὺ εἰσάγει ὁ νομοθέτης κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων πραγμάτων, σχέσεων ἢ καταστάσεων, κρίνοντας ὅτι ἡ ἐξαιρετικὴ μεταχείριση ὑπαγορεύεται ἀπὸ λόγους γενικοτέρου συμφέροντος. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὑπάρχει παρέκκλιση, δηλαδὴ σαφὴς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν τυπικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας, δεδομένου ὅτι οἱ διαφοροποιήσεις ἢ διακρίσεις δὲν στηρίζονται πιὰ σὲ ἀντικειμενικὰ ἢ ἀπρόσωπα κριτήρια, σὲ διαφορετικὲς ἢ ἄνισες καταστάσεις προσώπων ἢ πραγμάτων, ἀλλὰ στὴν κρίση τοῦ νομοθέτη, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὅτι ἔχει ὡς ὁδηγὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Τὸ πόσο χαλαρὴ εἶναι ἡ σύνδεση νομοθετικῶν διακρίσεων καὶ τυπικῆς ἰσότητας φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφυλακτικότητα μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει τὶς ἐξαιρέσεις ἡ νομολογία. Ἐνῶ γιὰ τὶς εἰδικὲς νομοθετικὲς ρυθμίσεις ἡ νομολογία ἀρκεῖται στὴν ἀρνητικὴ προϋπόθεση «τῆς μὴ αὐθαιρεσίας» ἢ «τῆς ἐλλείψεως παντελῶς δικαιολογίας» ἢ «τῆς μὴ συγκρούσεως πρὸς τὸ κοινὸ περὶ δικαίου αἴσθημα» (βλ. ΑΠ 197/1972, ΝοΒ 20.893, ΑΠ 323/1972, ΝοΒ 20.1057 καὶ ΣτΕ 156/1961, 157/1961, 451/1963, 2807/1964, 1445/1966, 2649/1968, Εὑρετήριο Νομολογίας Συμβουλίου Ἐπικρατείας 1960-70, τόμος Γ', σ. 276, ἀριθ. 33), γιὰ τὶς περιπτώσεις ποὺ ὁ νομοθέτης, κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων ὑποθέσεων ἢ καταστάσεων, δημιουργεῖ ἐξαιρέσεις - ἢ διακρίσεις - ἡ νομολογία ἀπαιτεῖ ἡ ἐξαίρεση νὰ δικαιολογεῖται θετικὰ καὶ ἐπαρκῶς ἀπὸ ἀποχρῶντες λόγους γενικοτέρου δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ συμφέροντος (βλ. ΑΠ 126/1965, ΕΕΝ 32.743, ΝοΒ 13.951, ΑΠ 177/1967, ΕΕΝ 34.546, ΝοΒ 17.1198, ΑΠ 553/1967, ΕΕΝ 35.30, ΑΠ 358/1969, ΝοΒ 17.1198, ΑΠ 484/1975 ΝοΒ 23.932 καὶ ΣτΕ 527/1962, 594/1963, 2096/1965, 754, 1764/1964, Εὑρετήριο νομολογίας 1960-70, τόμος Γ', σελ. 275,

ἀριθ. 25). Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ συνταγματικότητα τῶν νομοθετικῶν ἐξαιρέσεων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ συνδρομὴ ἢ μὴ τῶν λόγων γενικοτέρου συμφέροντος, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενό τους. Τὰ δὲ δικαστήρια ὀφείλουν νὰ ἐξετάζουν συγκεκριμένα καὶ ἀναλυτικὰ τοὺς λόγους γενικοτέρου συμφέροντος καὶ νὰ αἰτιολογοῦν εἰδικὰ τὴν κρίση τους πάνω στὴ συνδρομὴ ἢ μὴ τέτοιων λόγων (Ἀρ. Μάνεση, ὅ.π., σ. 448). Βέβαια, ἀνακύπτει ἐδῶ τὸ ἐρώτημα: πῶς δικαιολογεῖται μιὰ τόσο σοβαρὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητας ποὺ κατοχυρώνεται μὲ τρόπο ἀπόλυτο στὸ ἄρθρο 4 Συντ. Ποιὸ σκεπτικὸ ὑπολανθάνει καὶ δικαιολογεῖ, γιὰ τὸν δικαστή, τὶς ἐξαιρέσεις; Ἡ μόνη δυνατὴ ἐξήγηση εἶναι βασικὰ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, τὴν ὁποία αὐτὸς ἐπικαλεῖται, ἐμπεριέχει κάθε φορὰ ἀρχὲς ἢ ἀξίες ποὺ συνάγονται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Σύνταγμα καὶ ποὺ συγκεκριμενοποιοῦνται ἑκάστοτε ἀπὸ τὸν (κοινὸ) νομοθέτη. Τὸ συγκεκριμένο, ἑπομένως, περιεχόμενο τοῦ γενικοῦ συμφέροντος θὰ πρέπει νὰ ἐξυπηρετεῖ, ἐξειδικεύοντάς την, κάποια ἀξία ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸ Σύνταγμα: π.χ. ρητὰ τὸ γενικὸ συμφέρον (ἄρθρα 17 § 1, 33 § 2, 106 § 1 Συντ.), ἐπίσης τὴ δημόσια τάξη ἢ ἀσφάλεια (ἄρθρα 11 § 2, 13 § 2, 19, 48 Συντ.) ἢ τὴν ἐπιδίωξη κοινωνικῶν στόχων (ἄρθρα 22, 24 καὶ 106 Συντ.).

Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ συνταγματικὴ τάξη, ποὺ δέχεται ἀνέκαθεν τὸ δικαστικὸ ἔλεγχο τῆς συνταγματικότητας τῶν νόμων, ἡ ἐξέταση τοῦ περιεχομένου τῆς ἔννοιας «γενικὸ συμφέρον» ἔρχεται σὰν φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς ὑπαγωγῆς τῆς οὐσιαστικῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτη ὑπὸ δικαστικὸ ἔλεγχο. Ὁ ἔλεγχος ὅμως αὐτὸς παραμένει ἔλεγχος (συνταγματικῆς) νομιμότητας, μόνο στὸ βαθμὸ ποὺ ἀποτελεῖ στοιχεῖο ἑρμηνείας τοῦ νόμου. Ἡ διακρίβωση ἑπομένως τοῦ συγκεκριμένου περιεχομένου τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἐντάσσεται στὰ εὐρύτερα πλαίσια τοῦ ἐλέγχου, ἀπὸ ἄποψη νομιμότητας, τῶν ἐπιδιώξεων ἢ σκοπῶν τοῦ νομοθέτη. Πάντως μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ρευστὴ καὶ ἀόριστη ἔννοια «γενικὸ συμφέρον» μεταβάλλεται σὲ γνώμονα τῆς συνταγματικότητας τῶν νόμων, ἀναγορεύεται δηλ. σὲ κριτήριο συνταγματικότητας τῶν νομοθετικῶν ἐξαιρέσεων ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητας. Παραδείγματα δικαστικοῦ ἐλέγχου τῶν λόγων γενικοτέρου συμφέροντος ἀποτελοῦν οἱ δικαστικὲς ἀποφάσεις ποὺ ἐκδόθηκαν μὲ ἀφορμὴ τὶς ἐκπαιδευτικὲς ἄδειες, ἀποδοχὲς ἢ ἀποζημιώσεις τῶν δικαστῶν. Τὰ δικαστήρια ἔχουν ἐπανειλημμένα ἀποφανθῆ, ὅτι οἱ διατάξεις νόμου, ποὺ εἰσάγουν, κατὰ παρέκκλιση ἀπὸ τὰ γενικῶς ἰσχύοντα γιὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, δυσμενῆ διάκριση - εἴτε ἡ δυσμενὴς αὐτὴ διάκριση ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἄρνηση καταβολῆς ἀποδοχῶν στὸ διπλάσιο σὲ ὅσους βρίσκονται στὸ ἐξωτερικὸ μὲ ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια, εἴτε μὲ τὴ μὴ καταβολὴ ἀποζημιώσεως στοὺς δικαστικοὺς ποὺ συμμετέχουν σὲ συμβούλια ἢ ἐπιτροπὲς τοῦ Δημοσίου - ἐπειδὴ πλήττουν μία ὁρισμένη κατηγορία δημοσίων λειτουργῶν καὶ δὲν συντρέχει κανένας λόγος γενικοτέρου κοινωνικοῦ ἢ δημοσίου συμφέροντος ποὺ νὰ δικαιολογεῖ αὐτὴ τὴ δυσμενὴ μεταχείριση, εἶναι ἀνίσχυρες διότι προσκρούουν στὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας (ΑΠ 683/1969 ΕΕΝ 37.253, ΝοΒ 18.555, ΑΠ 310/1973, ΝοΒ 21.1153, ΑΠ 484/1975, ΝοΒ 23.932 καὶ ΕφΑθ 1292/1977, ΝοΒ 25.1200).

5. Μὲ βάση τὰ νομολογιακὰ αὐτὰ δεδομένα τὸ ἀρχικὸ ἐρώτημα διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς: ἡ καθιέρωση ἀπὸ τὸ ἄρθρο 21 τοῦ ν. 723/1977 τῆς οὐσιαστικῆς ἀναστολῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου ἀπὸ τοὺς βοηθοὺς καὶ ἐπιμελητὲς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, γιὰ ὅσο χρόνο κατέχουν τὴ θέση αὐτή, συνιστᾶ εἰδικὴ ρύθμιση μιᾶς ὁρισμένης κατηγορίας πολιτῶν, ποὺ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἢ ἄλλες συνθῆκες τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου, ἢ εἰσάγει ἐξαίρεση, δηλαδὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὸν γενικὸ κανόνα ποὺ διέπει τὴ σχέση - μὴ ἀσυμβίβαστο - τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος μὲ ἐκεῖνο τοῦ πανεπιστημιακοῦ βοηθοῦ;

Μολονότι ἡ ἐπίμαχη διάταξη ἐμφανίζεται, ἴσως ἀπὸ πρώτη ἄποψη, νὰ καθιερώνει εἰδικὴ νομοθετικὴ ρύθμιση μιᾶς εἰδικῆς κατηγορίας βοηθῶν ἢ ἐπιμελητῶν, δὲν χωρεῖ ὡστόσο ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ ἐξαιρετικὴ - καὶ μάλιστα δυσμενὴ - μεταχείριση μιᾶς μικρῆς κατηγορίας ἐπιστημόνων σὲ σχέση μὲ τὸ σύνολο τῶν συναδέλφων τους τῶν ἄλλων Νομικῶν Σχολῶν τῆς χώρας. Ἐὰν ἐπρόκειτο πράγματι γιὰ «εἰδικὴ μεταχείριση», συναφῆ πρὸς τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτῶν, θὰ ἔπρεπε ἡ ρύθμιση νὰ εἶναι γενικὴ καὶ ἀντικειμενική: νὰ περιλαμβάνει τὸ σύνολο τῶν βοηθῶν καὶ ἐπιμελητῶν ὅλων τῶν Νομικῶν Σχολῶν τῆς χώρας καὶ νὰ δικαιολογεῖται εἴτε ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ λειτουργήματος εἴτε ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὶς εἰδικὲς συνθῆκες τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Θὰ ἔπρεπε, δηλαδή, ἡ ἀπαγόρευση «παραστάσεως καὶ ἐνεργείας διαδικαστικῶν πράξεων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων (...) πλὴν τοῦ Ἐφετείου Θράκης» νὰ δικαιολογεῖται εἴτε ἐνδεχομένως ἀπὸ τὴν ἀνάγκη προσηλώσεως τῶν βοηθῶν στὸ ἀκαδημαϊκό τους ἔργο, ἔτσι ὥστε νὰ τὸ ἀσκοῦν ἀπερίσπαστοι ἀπὸ ἄλλες ἐπαγγελματικὲς ἀσχολίες, εἴτε ἀπὸ τὴ φύση τοῦ δημοσίου λειτουργήματος τῆς δικηγορίας, ποὺ δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν κατοχὴ ἔμμισθης θέσης στὸ Δημόσιο ἢ σὲ

Ν.Π.Δ.Δ. Ἡ καθιέρωση, ἑπομένως, κατὰ τρόπο γενικὸ καὶ ἀντικειμενικὸ τοῦ ἀσυμβιβάστου ἑνὸς ἐπαγγέλματος πρὸς τὴν δικηγορία, ἐφ' ὅσον θὰ ἀφοροῦσε μία κατηγορία προσώπων ἢ θέσεων ἀντικειμενικὰ προσδιοριζόμενη, δὲν θὰ ἐρχόταν ἀναγκαστικὰ σὲ σύγκρουση μὲ τὴ συνταγματικὰ κατοχυρωμένη ἀρχὴ τῆς ἰσότητας.

Ἡ διάταξη ὅμως ποὺ θεσπίζει τὴν ἀναστολὴ ἀσκήσεως ἐνεργοῦ δικηγορίας ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο γιὰ τοὺς δικηγόρους ποὺ εἶναι βοηθοὶ στὴ Νομικὴ Σχολὴ Κομοτηνῆς δὲν ἀποτελεῖ εἰδικὴ μεταχείριση εἰδικῆς κατηγορίας προσώπων, ἀλλὰ ἐξαίρεση, δηλαδὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὸ γενικὸ κανόνα ποὺ ρυθμίζει τὶς σχέσεις δικηγορίας καὶ ἰδιότητας πανεπιστημιακοῦ βοηθοῦ Νομικῆς Σχολῆς. Γιὰ νὰ εἶναι ὅμως συνταγματικὰ ἐπιτρεπτὴ αὐτὴ ἡ ἐξαίρεση, καὶ συγκεκριμένα ἡ δυσμενὴς ἐξαιρετικὴ μεταχείριση, θὰ πρέπει νὰ στηρίζεται ἀντικειμενικὰ καὶ ἐπαρκῶς σὲ ἀποχρῶντες λόγους γενικοτέρου δημοσίου συμφέροντος. Μόνον ἡ συνδρομὴ τέτοιων λόγων, ποὺ ὑπόκεινται πάντως σὲ δικαστικὸ ἔλεγχο, θὰ μποροῦσε νὰ δικαιολογήσει τὴ νομοθετικὴ καθιέρωση ἐξαιρέσεων ἢ διαφορετικῶν μεταχειρίσεων, καὶ μάλιστα δυσμενῶν, κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων πραγμάτων, σχέσεων ἢ καταστάσεων. Ἐρωτᾶται ὅμως: Ποιὸς λόγος γενικοτέρου συμφέροντος συντρέχει στὴν προκειμένη περίπτωση, ἱκανὸς νὰ δικαιολογήσει τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ρύθμιση;

Ἡ ἐπίκληση τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποκλειστικῆς προσηλώσεως τοῦ «βοηθητικοῦ» προσωπικοῦ στὰ διδακτικὰ καὶ ἐρευνητικά του καθήκοντα, δύσκολα θὰ μποροῦσε νὰ εὐσταθήσει σὰν λόγος ἐξυπηρετικὸς γενικότερου συμφέροντος, ὄχι μόνο διότι, ὅπως ἤδη σημειώσαμε, παρόμοιο ἀσυμβίβαστο θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφορᾶ τὸ σύνολο τῶν βοηθῶν τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ διότι, ὅπως ὀρθὰ τονίσθηκε στὴ Βουλὴ (Πρακτικά, Περίοδος Α', Σύνοδος Α', συνεδρίαση ΡΛΑ', 21 Μαΐου 1976, σ. 4902) μ' αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ ἐπιστήμονες θὰ ἀποξενώνονταν ἀπὸ τὴ δικαστικὴ πρακτική, τὸ δὲ Πανεπιστήμιο θὰ μεταβαλλόταν σὲ χῶρο καλλιέργειας τῆς «καθαρᾶς» ἀφηρημένης ἐπιστήμης.

Οὔτε ὅμως ἡ προστασία τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου Ροδόπης μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς λόγος δημοσίου ἢ γενικοτέρου συμφέροντος ποὺ νὰ δικαιολογεῖ παρόμοια ἄνιση ρύθμιση. Ἡ προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων ὁρισμένης κατηγορίας πολιτῶν, τῶν δικηγόρων μιᾶς περιοχῆς (βλ. Πρακτικὰ Βουλῆς, ὅ.π., σ. 4903), δὲν μπορεῖ νὰ ταυτισθεῖ μὲ τὴν προστασία τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τῆς Βουλῆς (ὅ.π. σ. 4899, ἀγόρευση βουλευτῆ Σ. Μπλέτσα, σ. 4901 ἀγόρευση Χρ. Σιανίδη) ὁ βασικὸς λόγος τῆς τροπολογίας τῶν δύο βουλευτῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἡ ὁποία τελικὰ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴ Βουλὴ - καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ τμῆμα διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς κατὰ τὴ συνεδρίαση Ν' τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1977 (Πρακτικά, σ. 1782) - παρὰ τὶς ἀρχικὲς ἐπιφυλάξεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης ὡς πρὸς τὴ συνταγματικότητά της (Πρακτικὰ Βουλῆς, ὅ.π., συνεδρίαση ΡΛΑ', σ. 4904-4905, καθὼς καὶ δήλωση Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1977, Πρακτικά, σ. 1849), ἦταν ἡ προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν δικηγόρων τοῦ Πρωτοδικείου Ροδόπης ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμό, καθὼς καὶ ἡ ἀποτροπὴ τοῦ κινδύνου ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ των. Εἶναι ὡστόσο ἀμφίβολο, ἂν ἡ λειτουργία τῆς Νομικῆς Σχολῆς στὴν Κομοτηνὴ συνετέλεσε στὴν οὐσιαστικὴ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικηγόρων Κομοτηνῆς (βλ. ὑπόμνημα Συλλόγου βοηθῶν καὶ ἐπιμελητῶν Νομικῆς Σχολῆς Κομοτηνῆς) καὶ ἂν ἡ διάταξη ποὺ θεσπίστηκε μπορεῖ νὰ ἀποτρέψει τὸν κίνδυνο ὑπέρμετρης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικηγόρων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, καὶ ὑπαρκτὸς ὑποτιθέμενος, ὁ λόγος αὐτὸς δὲν συνιστᾶ ἀποχρῶντα λόγο γενικοτέρου - δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ - συμφέροντος, ἱκανοῦ νὰ δικαιολογήσει τὴ δυσμενὴ μεταχείριση. Τελικά, μὲ τὴν κρινόμενη διάταξη καθιερώνεται εὐνοϊκὴ - προνομιακὴ μεταχείριση τῶν δικηγόρων Κομοτηνῆς σὲ βάρος τῶν συναδέλφων τους ποὺ εἶναι βοηθοὶ στὸ Πανεπιστήμιο. Ἔτσι ὅμως δυσχεραίνεται ἡ ἐπάνδρωση τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κομοτηνῆς μὲ βοηθούς, διότι ἡ σχετικὴ διάταξη τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ ν. 723/1977 λειτουργεῖ προφανῶς ἀποτρεπτικά, πράγμα ποὺ ὄχι μόνο δὲν ἐξυπηρετεῖ, ἀλλὰ ἀπεναντίας, ἀντιβαίνει ἀσφαλῶς πρὸς τὸ γενικότερο - ἐθνικὸ - συμφέρον, πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ ὁποίου ἱδρύθηκε Πανεπιστήμιο στὴν ἀκριτικὴ αὐτὴ περιοχή.

Συμπέρασμα: Ἡ διάταξη τοῦ ἄρθρου 21 τοῦ ν. 723/1977 ἀντιβαίνει πρὸς τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητας (ἄρθρο 4 § 1 Συντ.) καὶ συνεπῶς εἶναι ἀνίσχυση, διότι καθιερώνει παρέκκλιση ἀπὸ τὰ γενικῶς ἰσχύοντα γιὰ τὴν ἄσκηση ἀπὸ δικηγόρους τοῦ λειτουργήματος τοῦ βοηθοῦ ἢ ἐπιμελητῆ, εἰδικὰ καὶ μόνο τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, χωρὶς ἡ θεσπισθεῖσα δυσμενὴς μεταχείρισή τους νὰ δικαιολογεῖται ἀπὸ λόγους ποὺ ἀναφέρονται στὴ φύση τῆς θέσης τοῦ βοηθοῦ ἢ στὴ φύση τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου. Οὔτε συντρέχει λόγος γενικοτέρου - δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ - συμφέροντος ποὺ νὰ δικαιολογεῖ τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ρύθμιση, ἡ ὁποία σὰν μόνη δικαιολογία ἔχει τὴν προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν δικηγόρων τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Οἱ τοπικές, ἐξ ἄλλου, συνθῆκες ἀσκή-

σεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος δὲν εἶναι οὔτε τόσο δυσμενεῖς οὔτε τόσο ἐξαιρετικές, ὥστε νὰ ὑπαγορεύουν ἐξαιρετικὲς ἢ προνομιακὲς ρυθμίσεις. Ἡ ἐπίμαχη διάταξη, θεσπισθεῖσα χωρὶς νὰ συντρέχει ἀποχρῶν λόγος γενικοτέρου συμφέροντος, εἰσάγει νομοθετικὴ διάκριση σὲ βάρος ὁρισμένων πολιτῶν καὶ ταυτόχρονη προνομιακὴ μεταχείριση ὑπὲρ ὁμάδος πολιτῶν (δικηγόρων τοῦ αὐτοῦ συλλόγου), ποὺ βρίσκονται οὐσιαστικὰ κάτω ἀπὸ ὅμοιες συνθῆκες. Ἑπομένως ἀντιστρατεύεται προφανῶς τὴ συνταγματικὰ κατοχυρωμένη ἰσότητα τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν πολιτῶν.

Θεσσαλονίκη, 17 Μαΐου 1978